

וקראת לשבת עיונג

אלון מרני הכאכב האקדב ובסולת פלאו

גליון מס' 613

חג הסוכות

ט"ו בתשרי התשפ"ב

טל': 054-8457834 | לקבלת העלון בדוא"ל: alon102010@gmail.com

לע"נ שאול בן סלביה ע"ה | לע"נ ציון בן רחל ע"ה | לע"נ ר' שלום בן תמו תמר ז"ל | לע"נ שמעון בן חביבה ע"ה

מערכת העלון מאחלת לכל קוראיה חג סוכות שמח!

לאורו נלך

קווים מדמותו המופלאה של מרן מלכא, רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל

מדברי מרן זצוק"ל בשיעורו בענין כוונת ישיבה בסוכה: דרשו רבותינו גזירה שוה ט"ו ט"ו מחג המצות, שהוקש חג המצות לחג הסוכות, וכמו שבפסח חובה לאכול מצה לילה ראשונה, ואח"כ בשאר ימים אין חובה לאכול מצה, ויכול לאכול כרצונו אורז ושאר מאכלים.

בגמ' (סוכה כז.) למדו סוכות מפסח, שגם בסוכות חובה לאכול כזית דגן בסוכה, כמו פסח שחובה לאכול כזית מצה.

ומרן השו"ע בסימן תרכ"ה כתב: "בסוכות תשבו שבעת ימים וגו', כי בסוכות הושבתי את בני ישראל", הם ענני כבוד שהקיפם בהם לבל יכם שרב ושמש. ולכאורה אין דרכו של מרן השו"ע לפרש פסוקים בספר השו"ע?

אלא כתב הבית חדש וביכורי יעקב, כוונת סימן זה - לפסוק ההלכה, שיש חובה כשאוכלים בסוכה לחשוב על סיבת המצוה, לפני שאוכל את הכזית שחייב בו, שיכוין וידע כי הוא אוכל לשם זכירת ענני הכבוד, שהקב"ה הקיפנו מד' רוחות העולם, ומלמעלה ומלמטה, שלא ירגישו טורח כשדורכים באדמה, ועוד ענן אחד היה הולך לפניו ומיישר להם הקרקע, כעין חיל הנדסה ההולך קודם אנשי צבא, ואם יש נחשים ועקרבים היה הענן שורפם, וכן מיישר הרים ועמקים שלא יטרחו בהליכתם. וילכו בדרכם לבטח.

וכדי לזכור מעשי ה' חסדיו ונפלאותיו, ולא די שיחשוב, אני מכוין לעשות את מצות ה', שציונו לישב בסוכה, כפי שעושה בשאר המצוות, אלא יכוין, שאני עושה המצוה לזכור את ענני הכבוד שהקב"ה הקיפנו בהם, כי מצוות צריכות כוונה לעיקר המצוה, שעושה לשם מצוה, ובמצוות סוכה צריכה כוונה נוספת לטעם המצוה.

החיד"א סיפר מעשה בחכם אחד, שמו רבי מנשה הררי שאכל בסוכה, ואחר שהלך לישון התעורר ונזכר שלא כיון כונה זו, מיד קם ממטתו נטל ידיו, ואכל שוב וכיון כוונה זו. ומזה נדע ונבין גודל החובה שבה, עכ"ל ד.

בפתח הגליון

ברכה"ג שלום מאיר ואלק שלום"א

שמחתנו באחדותנו

רק לפני פחות שבוע צמנו ועינינו את נפשנו. בכפיפת קומה אמרנו עשרה וידויים, התענינו חמישה עינינו, ניצבנו בבושת פנים, ככלים מלאים בבושה וכלימה. והנה לא עבר שבוע, וכבר אנו בזמן שמחתנו! האין המעבר חד מדי, האין השוני קוטבי מדי? ארבעים ימי סליחות וחשבון נפש נוקב עד דיכדוכה של נפש, ארבעים ימי הצהרה שדלים אנו וריקים - "לשמחה, מה זו עושה?!"

הן ידוע הסיפור, בילד שהגיע הביתה עם תעודה. מגיש לאביו, שיחתום. קורא האב: "תפילה, בלתי מספיק". הלאה: "משנה, בלתי מספיק". הבן עוקב בלב הולם, אבל האב אינו מגיב. "עברית, בלתי מספיק. חשבון בלתי מספיק". הלאה: "זימרה: מצויין"...

פליק, סטירה מוצלצלת. הילד בוכה: "אבל אבא, למה?! בזימרה דוקא הצטיינתי!" והאב עונה, ועיניו בורקות: "אחרי כאלו ציונים, עוד יש לך חשק לשיר ולזמר?..."

ואנו, אחרי כאלו וידויים, אחרי כזה "על חטא", כזה חשבון נפש, עתירת רחמים ותחנונים, נחוג את זמן שמחתנו?

שתי תשובות בדבר: אם הילד מתעצל ואף מפריע וגם מזמר ושמה, אכן מגיעה לו הסטירה. שיא התביעה היא: "כי רעתכי אז תעלוזי" (ירמיה י"א), "שכשאתם עוברים עבירה אתם שמחים".

רבנו עובדיה ספורנו זצ"ל מציין, שמשה רבינו עליו השלום לא שבר את הלוחות בשמעו שבני ישראל עשו את העגל. מתי הוא שבר אותם - כשראה את המחולות סביבו, שהם שמחים בו! אבל אם הביא את התעודה בדמעות בעיניו, הבטיח לשנות דרך, הבטיח להתחיל ללמוד בריצינות, והאב קיבל הבטחתו וחתם - או אז ודאי גואה השמחה, ופורצת שירה...

כך גם אנו. בראש השנה וביום הכיפורים, לא שרנו. "אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא: מפני מה אין ישראל אומרים שירה, לפניך בראש השנה וביום הכיפורים? אמר להם: אפשר מלך יושב על כסא דין וספרי חיים וספרי מותים פתוחין לפניו, וישראל אומרים שירה?"

אבל כשהאב הרחמן קיבל עתירתנו, וחתם אותנו לחיים טובים, ואמר: מה שהיה היה, מכאן והלאה חשבון חדש, אזי יוצאת בת קול ואומרת: "לך אכול בשמחה לחמך", כבר נשמעה תפילתכם! אזי מגיע זמן שמחתנו!

ויתכן שיש טעם נוסף לכך, שסוכות הוא זמן שמחתנו. לא פסח, לא שבועות, דוקא סוכות! כי בפסח, ביציאת מצרים, היו בישראל מעמדות מעמדות. "ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל", היו אדונים והיו שפחות. בשבועות, במתן תורה, היו מעמדות מעמדות: "משה מחיצה לעצמו, ואהרן מחיצה לעצמו, והכהנים מחיצה לעצמם", ולשבעים זקנים מחיצה בפני עצמם ולכל יהודי מקומו המוגדר. אבל בימי הדין, עם כל המורא והחרטה, יצאנו גם מורווחים: כולנו היינו "בסירה אחת", "אתם ניצבים היום כולכם לפני ה' אלקיכם, ראשיכם שבטיכם וזקניכם ושטריכם, כל איש ישראל". גדול וקטן שם הוא, צדיק ולמדן ובעל בית ועם הארץ. כולם צמו יחדיו, כולם היכו על חטא, כולם העתירו לסליחה. מובן שלא חטאו של הצדיק כחטאו של הרשע, זה נתבע על מחשבה דקה וזה על מעשה חמור. אבל ככלות הכל, היינו כולנו באגודה אחת.

וזו סיבה לשמחה! זו שמחת חג הסוכות בו נאמר: "כל האזרח בישראל ישבו בסוכות", מלמד שכל ישראל ראויים לישיב בסוכה אחת. חג הסוכות, בו נוטלים אנו את ארבעת המינים: האתרוג הרומז לצדיקים המושלמים, התמר הרומז לבעלי תורה, ההדס הרומז לבעלי מצוות, וערבי נחל, הפשוטים. בלא טעם וריח, לא תורה ולא מצוות. ועם כל זאת כולם באגודה אחת - האין זו סיבה לשמוח לפני ה' שבעה ימים! יתן ה', ואחדות זו תוסיף לשרות בינינו, והשמחה תלוונו תמיד!

עולים במעלות

הגות, מחשבה ומוסר

רבי לייב, בנו של ה"חפץ חיים", נסע ברכבת מזורשה בירת פולין. ישבו עמו כמה יהודים חסידיים, שהכירוהו וידעו ששומר הוא פיו ולשונו, ולא יוציאו ממנו דבר אודות אביו הגדול, שנודע כגאון וצדיק ואף פועל ישועות. התחכמו ואמרו: כל אחד מאיתנו יספר דבר מופת מרבו.

זה היה חסיד גור וזה חסיד אלכסנדר, זה חסיד פיאסנצ'ע וזה ביאלע, וכל אחד סיפר סיפור אישי, כיצד נושע בעצת וברכת רבו, "צדיק גזור והקדוש ברוך הוא מקיים". סיפרו וסיפרו והגיעו לרבי לייב, נו, אל תפרוש מן הציבור. כולם סיפרו עכשיו תורך... נענה ואמר: "כולם סיפרו מופתים מרבתיהם, כיצד צדיק גזור והקדוש ברוך הוא מקיים. המופת של אבי הוא, שהקדוש ברוך הוא גזור ואבי מקיים..."

הא בהא תליא: מי שהקדוש ברוך הוא גזור והוא מקיים, אזי הוא גזור והקדוש ברוך הוא מקיים. ומשנה מפורשת היא: "עשה רצונו יתברך כרצונו, כדי שיעשה רצונו כרצונו", בטל רצונו מפני רצונו יתברך, כדי שיבטל רצונו, כביכול, מפני רצונו (אבות פ"ב מ"ד, ויעוין ברע"ב).

וראיה, מה"חפץ חיים" עצמו – בסערת מלחמת העולם הראשונה, אסרו שלטונות רוסיה בחור מיישיבת ראדין ממוצא גרמני. אפרים מממל, והאשימוהו בריגול לטובת הגרמנים. למשפטו, שנערך בפני בית דין צבאי בויטבסק, הטריח עצמו ה"חפץ חיים" ממקום גלותו בשומיאץ והעיד לטובתו, אך השופטים לא התרשמו ודנו את הצעיר למוות בעוון ריגול בעת מלחמה. עם זאת בהתחשב בגילו הצעיר, המירו את גזר הדין בעשר שנות מאסר עם עבודת פרך. שמע ה"חפץ חיים", והפטיר: "שוטים שבעולם! לעשר שנות מאסר דנהו, האם שלטונם בטוח לעשרה חודשים?! הרי אפילו בעשרה שבועות אינם בטוחים!"

היה זה בכ"ב טבת, תרע"ז. סיפר הגאון רבי ברוך בער מקאמניץ זצ"ל, שהיה נוכח כשסיפרו לרבו, הגאון רבי חיים מבריסק זצ"ל על גזר הדין ותגובת ה"חפץ חיים", על אתר נענה ואמר: ה'חפץ חיים' הדיח את הצאר ניקולאי – אבל מי יודע מי יתפוס את מקומו?..."

וכעבור חודשיים, בכ"ב אדר תרע"ז, הודח הצאר ניקולאי וכל האסירים המדיניים שוחררו, כולל אפרים מממל!

הנה כי כן, כשהאדם מקיים את מאמרו הבורא, מקיים הבורא את מאמרו אותו אדם! ולכן, נלמד קטע נוסף במדרש (ויקרא רבה ל, יד): "רבי מני פתח: 'כל עצמותי תאמרנה, ה' מי כמוך' (תהילים לה, י), לא נאמר פסוק זה אלא בשביל לולב".

השדרה של לולב דומה לשדרה של אדם, וההדס דומה לעין. וערבה דומה לפה, והאתרוג דומה ללב, אמר דוד: אין בכל האיברים גדול מאלו, שהם שקולים כנגד כל הגוף, הווי: כל עצמותי תאמרנה".

ומה זה אומר, על מה זה מורה, על מה שאמרנו: הימים הנוראים עברו עלינו לטובה, והקדוש ברוך הוא אמר לנו: "מחיתי כעב פשעיך וכענ חטאתיך, שובה אלי כי גאלתיך" (ישעיה מד, כב) –

עכשיו "קח עצמך בידיים". הראה שיש בכוחך "לנענע עצמך לכל רוח", כי לבך ברשותך (בראשית רבה לד, י), ואתה בעלים על רצונותיך! קדימה או אחורה, ימינה ושמאלה, מעלה או מטה, אתה הקובע!

מטמונים מהפרשה

הגיגים ומעשיות

"סוכה הראויה לכל צרכי האדם"

אורח שהתארח בסוכתו של רבי ישראל מאיר הכהן מראדין, בעל ה"חפץ חיים", נוכח לדעת כי כאשר התכונן לשינה, דקדק ה"חפץ חיים" ששולחן האוכל יישאר בתוך הסוכה. רבי - תמה האורח - מדוע אינך מוציא את השולחן כדי שיהיה מקום יותר ברווח?

בכוונה תחילה אני משאיר את השולחן - השיב ה"חפץ חיים" - שכן נפסק להלכה בשלחן ערוך (אורח חיים סימן תרנו) שאדם אשר בנה את סוכתו, במקום שמצטער שם באכילה או בשתייה או בשינה או שאי אפשר לו לעשות אחד מהם בסוכה, כגון שמתירא מליסטים או מגנבים כשהוא בסוכה, אינו יוצא באותה סוכה כלל, אפילו בדברים שלא מצטער בהם, משום שסוכה זו אינה כעין דירה שיוכל לעשות שם כל צרכיו.

הרי לנו בפירוש - אמר ה"חפץ חיים" - שכאשר הסוכה אינה ראויה לכל צרכי האדם, אין יוצאים בה ידי חובת סוכה.

ואם כך - סיים ה"חפץ חיים" - כיון שרוב העולם אינו נוהגין לאכול ללא שולחן נחשבת סוכה בלא שולחן שאינה ראויה לאכילה. לאן נעלמה הסוכה

סוכה נפלאה הייתה לו לרבי דוד מלעלוב, סוכת פלאים ממש, אשר הייתה עשויה עצים מגולפים בסימניהם של שנים עשר השבטים.

בכל שנה באו רבים מבני ירושלים בימי חול המועד לחזות בסוכתו הנפלאה של רבי דוד, ועיניהם לא שבעו מיופיה של הסוכה.

"תשובתו של רבי לוי יצחק מברדיצ'ב"

ידוע היה הצדיק רבי לוי יצחק מברדיצ'ב במידת הכנסת אורחים נפלאה. בכל השנה כך, ובחג הסוכות על אחת וכמה וכמה. מהדר מאד היה במצוה זו ומחפש, פעמים אף בכל העיר, עד שהיה מוצא אורחים שיאותו להתארח בסוכתו. אורחים אלה לא היו תמיד מהוגנים ביותר, ופעמים אירע, שבסוכתו התארחו פשוטי עם, בורים ועמי ארצות.

רבי - תמהו חסידיו - מדוע אינך בורר את האורחים הנכנסים לסוכתך, והלא לפעמים אורחים שלך, בהתנהגותם הפשוטה, אינם מכבדים אותך ואת סוכתך?

לעתיד לבוא - השיב הרבי - כאשר ישבו כל הצדיקים בסוכת עורו של לוי, ודאי ארצה גם אני להשתתף ולהסב עימהם, או אז יאמרו לי הממונים: איך אתה מיעז להיחזק ולהיכנס לכאן, והלא איש פשוט אתה? אין מקומך כאן בין קדושי עליון!

אמנם - סיים הרבי - אז אוכל להשיב להם: אמת הדבר, צודקים אתם, אולם אף אני בסוכתי אירחתי אנשים פשוטים, אם כן, תנו לי גם אני להיכנס...

ביני לבני

הרה"ג פנחס ברייער שליט"א מח"ס "לגדל" על חינוך ילדים

ענני הכבוד

בעצם מצוות סוכה, ביציאה מקבע לדירת הארעי,

יש עניין סמלי של עזיבת המוכר והידוע לטובת התחלה חדשה. קשה מאוד להגיע למצב של התחדשות כשאתה במקום המוכר שבו נכשלת בעבר. הנתק והשינוי עוזרים לנו לבצע שינויים והתחלות חדשות. כעת, בחג הסוכות, התורה מלמדת אותנו: אתה רוצה להתחיל דף חדש, אתה רוצה להתקדם ולהתעלות - צא מדירת הקבע, תפסיק לחשוב כמו כולם. היכנס לדירת ארעי, תחשוב בצורה חדשה ותתקדם.

הכי קל בחינוך הילדים להרים ידיים ולומר: ככה זה הדור של היום, ועוד לתבל זאת במושג מוכר וידוע של "ירידת הדורות". אולם לאן נגיע בגישה כזאת, אם כל דבר יוסבר בטענה של "ככה זה הדור של היום"? עלינו למצוא דרכים ורעיונות איך להמשיך להתחדש, למרות הדור המפונק שאנו מגדלים, איך להמשיך למכור את אותם ערכים, אולי בעטיפה שונה קצת, אך בשום פנים ואופן לא להשלים עם השינויים שהרחוב

מציע, ובוודאי לא לשתף פעולה. הסוכה, כידוע, היא זכר לענני הכבוד. לכאורה, מדוע נקראים הם בשם 'ענני כבוד'? היה מתאים יותר לקרוא להם ענני מיגון, אולי ברוח היום היינו קוראים לזה 'ממ"ד ציבורי', חדר מוגן הקולט חיצים ובליסטראות. מה עניין הכבוד לסיפור!?

התשובה היא: אפשר להתייחס לחיצים כאל משהו משפיל וכואב; איזה עם נרדף אנחנו, יורים עלינו, מנסים לפגוע בנו, יש לנו נס שד' שומר עלינו... אבל אפשר גם אחרת. אפשר לשווק זאת בצורה מכובדת; אנו העם הנבחר, עם שהולך לקבל את התורה, ולכן עמי העולם מקנאים בנו וזו הסיבה שהם יורים עלינו. הכול נובע מקנאה ושנאה תהומית לעם עולם. לכן ההגנה לה אנו זוכים היא 'ענני כבוד', עננים המסמלים את המעמד המכובד שבו אנו נמצאים.

אנו חייבים להשקיע המון כדי להיבדל מזהומת הרחוב. אפשר לעשות זאת בצורה של: אסור-אסור, אין ברירה וכדו', אולם מענני הכבוד נלמד לשווק זאת בכבוד. נסביר לילדינו שכל ההגבלות הן עניין של כבוד, כבלי זהב של בני מלכים. לא נסכים לקביעה של 'כך זה הדור של היום', אלא נשמור על הגדרים והסייגים בעטיפה עדכנית של שיווק מכובד, תוך שדר של גאווה יחידה. אנו לא כמשפחות האדמה, אנו מיוחדים ושמורים.